

EUROOPA KOHTU OTSUS

19. mai 1992*

Piima lisamaks – Lepinguväline vastutus

Liidetud kohtuasjades C-104/89 ja C-37/90,

J. M. Mulder, den Horn,

W. H. Brinkhoff, de Knipe,

J. M. M. Muskens, Heusden,

Tj. Twijnstra, Oudemirdum,

kõikide esindajad: advokaadid H. J. Bronkhorst ja E. J. Pijnacker Hordijk, Haag, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: advokaadibüroo Jacques Loesch, 8 rue Zithe,

hagejad,

versus

Euroopa Ühenduste Nõukogu, esindajad: õigusnõunik A. Brautigam ja nõukogu õigusteenistuse ametnik G. Houttuin, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: c/o Euroopa Investeerimispanka õigussosakonna juhataja Xavier Herlin, 100 boulevard Konrad Adenauer,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: õigusnõunik Caspar Fischer, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: c/o komisjoni õigustalituse esindaja Roberto Hayder, Centre Wagner, Kirchberg,

kostjad,

ja

Otto Heinemann, Neustadt, esindajad: advokaadid B. Meisterernst, M. Düsing ja D. Manstetten, Münster, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: advokaadibüroo Lambert, Dupong ja Konsbruck, 14a rue des Bains,

---

* Kohtumenetluse keeled: C-104/89: hollandi; C-37/90: saksa.

hageja,

versus

Euroopa Ühenduste Nõukogu, esindajad: õigusnõunik A. Brautigam, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: c/o Euroopa Investeerimispanga õigusosakonna juhataja Xavier Herlin, 100 boulevard Konrad Adenauer,

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: õigusnõunik Dierk Booss, keda abistas advokaat Hans-Jürgen Rabe, Hamburg, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: c/o komisjoni õigustalituse esindaja Roberto Hayder, Centre Wagner, Kirchberg,

kostjad,

mille esemeks on EMÜ asutamislepingu artikli 178 ja artikli 215 teise lõigu alusel esitatud kahju hüvitamise hagi,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president O. Due, kodade esimehed R. Joliet, F. Grévisse ja P. J. G. Kapteyn, kohtunikud G. F. Mancini, C. N. Kakouris, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Díez de Velasco and M. Zuleeg,

kohtujurist: W. Van Gerven,

kohtusekretär: asekohtusekretär J. A. Pompe,

arvestades suuliseks menetluseks koostatud ettekannet,

kuulanud 6. novembri 1991. aasta istungil ära poolte suulised argumendid,

kuulanud 28. jaanuari 1992. aasta istungil ära kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

Põhjendused

1. Euroopa Kohtu kantseleisse vastavalt 31. märtsil 1989 ja 7. veebruaril 1990 esitatud hagiavaldustega esitasid ühelt poolt J. M. Mulder, W. H. Brinkhoff, J. M. M. Muskens ja Tj.

Twijnstra (kohtuasi C-104/89) ning teiselt poolt O. Heinemann (kohtuasi C-37/90) EMÜ asutamislepingu artikli 178 ja artikli 215 teise lõigu alusel Euroopa Majandusühenduse vastu hagid kahju hüvitamiseks, mis neile põhjustati nõukogu 31. märtsi 1984. aasta määruse (EMÜ) nr 857/84 (millega võetakse vastu määruse (EMÜ) nr 804/68 artiklis 5c osutatud maksu kohaldamise üldeeskirjad piima- ja piimatoodete sektoris (EÜT 1984, L 90, lk 13)), nagu seda on täiendatud komisjoni 16. mai 1984. aasta määrusega (EMÜ) nr 1371/84 (millega kehtestatakse määruse (EMÜ) nr 804/68 artiklis 5c osutatud lisamaksu üksikasjalikud rakenduseeskirjad (EÜT 1984, L 132, lk 11)) kohaldamisega ning nõukogu 20. märtsi 1989. aasta määruse (EMÜ) nr 764/89 (millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 857/84 (EÜT 1989, L 84, lk 2)) kohaldamisega. Nad nõuavad kõnealuse kahju hüvitamist niivõrd, kuivõrd nimetatud määrustega ei nähtud ette võrdelist kvooti tootjatele, kes määruses (EMÜ) nr 1078/77 (millega kehtestatakse lisatasude süsteem piima ja piimatoodete turustamata jätmise ja lüpsikarjade ümberkorraldamise eest (EÜT 1977, L 131, lk 1)) sätestatud kohustuse tõttu ei tarninud asjaomase liikmesriigi poolt kehtestatud võrdlusaasta jooksul piima.

2. Vastavalt määrusega (EMÜ) nr 1078/77 ette nähtud turustamatajätmise kohustusele ei tarninud Madalmaade põllumajandustootjad J. M. Mulder, W. M. Brinkhoff, J. M. M. Muskens ja Tj. Twijnstra ning Saksamaa Liitvabariigi põllumajandustootja O. Heinemann oma põllumajandusettevõtetest piima ega piimatooteid viieaastase ajavahemiku jooksul, sealhulgas 1983. kalendriaastal, mille Madalmaad ja Saksamaa Liitvabariik kehtestasid piima lisamaksu süsteemi võrdlusaastaks. Individuaalse kvoodi määramise taotlused, mille nad esitasid pärast turustamatajätmise perioodi lõppemist, lükati vastavalt Madalmaade ja Saksamaa ametivõimude poolt tagasi põhjendusel, et nad ei olnud võrdlusaasta jooksul piima tarninud. Alles pärast eespool nimetatud määruse (EMÜ) nr 764/89 jõustumist määrati neile ajutised erikvoodid määruse (EMÜ) nr 857/84, nagu seda on muudetud määrusega (EMÜ) nr 764/89, artikli 3a alusel.

3. Algatuseks tuleb meeles pidada, et nõukogu määrusega (EMÜ) nr 857/84, nagu seda on täiendatud komisjoni määrusega (EMÜ) nr 1371/84, ei nähtud algselt ette individuaalse kvoodi määramist tootjatele, kes määruses (EMÜ) nr 1078/77 sätestatud kohustust täites ei tarninud piima asjaomase liikmesriigi kehtestatud võrdlusaastal. Oma 28. aprilli 1988. otsustega kohtuasjas *Mulder* (120/86, EKL 2321, 28. punkt) ja kohtuasjas *von Deetzen* (170/86 (1988) EKL 2355, 17. punkt) tunnistas Euroopa Kohus need normid aga tühiseks, kuna need rikkusid õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet, jättes sätestamata kõnealuse kvoodi määramise.

4. Euroopa Kohus leidis neis kohtuotsustes, et teatavaks perioodiks vabatahtlikult tootmise peatanud tootja ei saa õiguspäraselt oodata, et tal on võimalik jätkata tootmist varem kohaldatud tingimustel ning tema suhtes ei kehti vahepeal vastu võetud turureeglid ega struktuuripoliitika meetmed (*Mulder*, 23. punkt; *von Deetzen*, 12. punkt). Euroopa Kohus lisas aga, et kui nimetatud tootjat on ühenduse meetmega julgustatud piiratud ajaks üldistes huvides turustamist peatama, saades selle eest lisatasu, siis võib ta õiguspäraselt oodata, et tema kohustuse lõppedes ei kehti talle kahjulikud piirangud, mis tulenevad konkreetset sellest, et ta kasutas ära ühenduse sätetega pakutud võimalusi (*Mulder*, 24. punkt; *von Deetzen*, 13. punkt).

5. Pärast nimetatud kohtuotsuseid võttis nõukogu 20. märtsil 1989 vastu määruse (EMÜ) nr 764/89, millega määrusesse (EMÜ) nr 857/84 lisati uus artikkel 3a. Sisuliselt sätestatakse selles artiklis, et tootjad, kes määruses (EMÜ) nr 1078/77 sätestatud kohustust täites võrdlusaastal piima ei tarninud, saavad teatavatel tingimustel erikvoodi, mille suuruseks on 60% selle tootja poolt turustamata jätmise või tootmise ümberkorraldamise lisatasu taotluse esitamise kuule eelnenud kaheteistkümne kuu jooksul keskmiselt tarnitud piimakogusest või müüdüd piimaekvivalendist.

6. Selle 60% reegli tunnistas Euroopa Kohus samuti õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega vastuolus olevaks, kuna määruse (EMÜ) nr 857/84, nagu seda on muudetud, artikli 3a alla kuuluvatele tootjatele kohaldatud 40%-list vähendust, mis ei olnud kaugeltki kooskõlas artikli 2 alla kuuluvatele tootjatele kohaldatud määradega ning ületas nende koondmaksimumi enam kui kahekordselt, tuleb käsitada piiranguna, mis kahjustab konkreetselt esimesena nimetatud tootjaid ja tuleneb otseselt nende turustamatajätmise või tootmise ümberkorraldamise kohustusest (11. detsembri 1990. aasta otsused kohtuasjas C-189/89 *Spagl* (1990) EKL I-4539, 24. ja 29. punkt, ja kohtuasjas C-217/89 *Pastätter* (1990) EKL I-4585, 15. ja 20. punkt).

7. Täpsemad andmed asjaomaste õigusaktide, kohtuasjade faktiliste asjaolude, menetluse käigu ning poolte väidete ja argumentide kohta on esitatud suuliseks menetluseks koostatud ettekandes ning edaspidi mainitakse või käsitletakse neid niivõrd, kui see on vajalik Euroopa Kohtu põhjenduste selgitamiseks.

Vastuvõetavus

8. Nõukogu ja komisjon vaidlustavad hagide vastuvõetavuse sel põhjusel, et siseriiklike asutuste keeldumine hagejatele kvootide määramisest ei ole omistatav ühenduse institutsioonile, vaid neile siseriiklikele asutustele, kuivõrd need jätsid kasutamata neile määruse (EMÜ) nr 857/84 artiklitega 3, 4 ja 4a antud võimalused.

9. Selle väitega ei saa nõustuda. Kostjateks olevad institutsioonid ei väida, et liikmesriigid oleksid pidanud määrama hagejatele kvote volituste alusel, mida ei olnud neile antud või mis olid turustamatajätmise kohustuse võtnud põllumajandustootjate juhtumite lahendamiseks ebapiisavad. Seepärast tuleb lugeda, et väidetavat õigusvastasust, millega kahju hüvitamise nõuet põhjendatakse, ei põhjustanud siseriiklik asutus, vaid ühenduse seadusandlik organ; seega vastutab ühenduse seadusandlik organ kahju eest, mille võis põhjustada ühenduse normide ellurakendamine siseriiklike asutuste poolt (vt 26. veebruari 1986. aasta otsus kohtuasjas 175/84 *Krohn v komisjon* (1986) EKL 753, eriti 28. ja 19. punkt).

10. Komisjon väidab lisaks, et kohtuasja C-104/89 hagi on vastuvõetamatu seetõttu, et hagejad ei ole piisavalt täpselt määratlenud kahju, mille nad väidavad olevat neile tekkinud määruse (EMÜ) nr 764/89 kohaldamisest.

11. Sellega seoses piisab, kui märkida, et antud argument seondub hüvitatava kahju suurusega. Seepärast tuleb seda arutada koos sisuliste küsimustega, teisisõnu koos ühenduse vastutuse tekkimise tingimustega.

Põhiküsimus

a) Vastutuse tekkimise alus

12. Asutamislepingu artikli 215 teises lõigus sätestatakse, et lepinguvälise vastutuse korral heastab ühendus kõik oma institutsioonide poolt ülesannete täitmisel tekitatud kahjud vastavalt liikmesriikide seaduste ühistele üldprintsüüpidele. Kõnealuse sätte kohaldamisala on täpsustatud selliselt, et ühendusel võib majanduspoliitilisi valikuid sisaldavast seadusandlikust meetmest tulenevalt tekkida vastutus üksnes juhul, kui on piisavalt tõsiselt rikutud üksikisikuid kaitsvat ülimuslikku õigusnormi (vt eelkõige 25. mai 1978. aasta otsus liidetud kohtuasjades 83/76, 94/76, 4/77, 15/77 ja 40/77 *Bayerische HNL v nõukogu ja komisjon* (1978) EKL 1209, 4., 5. ja 6. punkt). Eriti just sellises õigusloomevaldkonnas, nagu on käesoleval juhul kõne all ning mida iseloomustab ühise põllumajanduspoliitika rakendamiseks vältimatult vajalik ulatuslik diskretsioon, saab ühendusel vastutus tekkida üksnes juhul, kui asjaomane institutsioon on selgelt ja raskelt rikkunud oma volituste teostamise piire (vt eelkõige eespool nimetatud 25. mai 1978. aasta otsuse 6. punkt).

13. Euroopa Kohtu järjekindlast pretsedendiõigusest nähtub ka, et ühenduse lepinguvälise vastutuse tekkimiseks peab väidetav kahju olema suurem asjaomase majandussektori tavapära riskidest (vt 4. oktoobri 1979. aasta otsus kohtuasjas 238/78 *Ireks-Arkady v nõukogu ja komisjon* (1979) EKL 2955, 11. punkt; 4. oktoobri 1979. aasta otsus liidetud kohtuasjades 241/78, 242/78 ja 245/78–250/78, *DGV v nõukogu ja komisjon* (1979) EKL 3017, 11. punkt; 4. oktoobri 1979. aasta otsus liidetud kohtuasjades 261/78 ja 262/78 *Interquell Stärke-Chemie v nõukogu ja komisjon* (1979) EKL 3045, 14. punkt, ja 4. oktoobri 1979. aasta otsus liidetud kohtuasjades 64/76, 113/76, 167/78, 239/78, 27/79, 28/79 ja 45/79, *Dumortier frères v nõukogu* (1979) EKL 3091, 11. punkt).

14. Need tingimused on täidetud määruse (EMÜ) nr 857/84 puhul, nagu seda on täiendatud määrusega (EMÜ) nr 1371/84.

15. Sellega seoses tuleb esiteks meenutada, nagu Euroopa Kohus märkis eespool nimetatud 28. aprilli 1988. aasta otsustes kohtuasjades 120/86 *Mulder* ja 170/86 *von Deetzen*, et nende määruste vastuvõtmisel rikuti õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet, mis on ühenduse õiguse üldine ja ülimuslik üksikisikut kaitsev põhimõte.

16. Teiseks tuleb märkida, et ühenduse seadusandlik organ, jättes – ilma et ta oleks tuginenud olulisemale üldisele huvile – täielikult arvesse võtmata konkreetselt määratletud ettevõtjate rühma ehk siis nende ettevõtjate erilise seisundi, kes vastavalt määruses (EMÜ) nr 1078/77 sätestatud kohustusele ei tarninud võrdlusaastal piima, rikkus selgelt ja raskelt oma diskretsiooni piire, pannes seega toime ülimusliku õigusnormi piisavalt raske rikkumise.

17. Kõnealune rikkumine on eriti ilmne seetõttu, et asjaomaste tootjate täielikku ja püsivat kõrvalejätmist kvootide määramisest, mis sisuliselt takistas neil jätkata piima turustamist pärast turustamatajätmise või tootmise ümberkorraldamise kohustuse lõppemist, ei saa lugeda prognoositavaks ega piimatootja tegevusega tavapäraselt kaasnevaks majandusriskiks.

18. Vastupidiselt hagejate väidetele ei saa ühendus aga vastutada selle eest, et määrusega (EMÜ) nr 764/89 kehtestati 60% reegel.

19. On tõsi, et ka see reegel rikub asjaomaste tootjate õiguspärasest ootust, et nende turustamatajätmise või tootmise ümberkorraldamise kohustus oli ajutine, nagu Euroopa Kohus leidis eespool nimetatud 11. detsembri 1990. aasta otsustes kohtuasjades C-189/89 *Spagl* ja C-217/89 *Pastätter*. Kõnealust õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte rikkumist ei saa aga ühenduse lepinguvälist vastutust käsitleva pretsedendiõiguse kohaselt pidada piisavalt raskeks.

20. Sellega seoses tuleb esiteks meeles pidada, et erinevalt 1984. aasta normidest, mis tegid kõnealustele tootjatele piima turustamise võimatuks, võimaldas 60% reegel neil ettevõtjatel jätkata oma tegevust piimatootjatena. Sellest tuleneb, et muutmismääruses (EMÜ) nr 764/89 ei jätnud nõukogu kõnealuste tootjate olukorda arvesse võtmata.

21. Teiseks tuleb märkida, et võttes pärast eespool nimetatud 28. aprilli 1988. aasta kohtuotsuseid *Mulder* ja *von Deetzen* vastu määruse (EMÜ) nr 764/89, tegi ühenduse seadusandlik organ majanduspoliitilise valiku seoses sellega, mil viisil neis kohtuotsustes sätestatud põhimõtteid tuleb ellu viia. Selle tingis ühelt poolt „möödapääsmatu vajadus mitte ohustada piimatoodete turul saavutatud habrast stabiilsust” (määruse (EMÜ) nr 764/89 preambuli viies põhjendus) ja teiselt poolt vajadus saavutada asjaomaste tootjate ning süsteemiga hõlmatud teiste tootjate huvide vaheline tasakaal. Nõukogu otsustas jätta teiste tootjate kvoodid muutmata ning suurendada samas ühenduse reservi 600 000 tonni võrra, mis vastas 60%-le erikvootide taotluste prognoositavast üldmahust ning oli nõukogu hinnangul suurim süsteemi eesmärkidega kokkusobiv kogus. Seega võttis nõukogu arvesse olulisemat üldist huvi ning ei rikkunud raskelt ega selgelt oma sellealase diskretsiooni piire.

22. Eeltoodut arvesse võttes tuleb järeldada, et ühendus on kohustatud hüvitama kahju, mis tekkis hagejatele määruse (EMÜ) nr 857/84 kohaldamisest, nagu seda on täiendatud määrusega (EMÜ) nr 1371/84, kuid mitte määruse (EMÜ) nr 764/89 kohaldamisest tekkinud kahju.

b) Kahju

23. Hinnates kahju, mis seega tuleneb 1984. aasta normide kohaldamisest, tuleb algatuseks märkida, et kahe kohtuasja hagejad taotlesid lisamaksusüsteemi alusel individuaalse kvoodi määramist enne oma turustamatajätmise kohustuste lõppemist ning tootmist jätkasid nad hiljemalt kohe pärast seda, kui neile anti määruse (EMÜ) nr 764/89 kohane erikvoot. Seega väljendasid nad nõuetekohaselt soovi piimatootmist jätkata, mistõttu piimatarnetest saamata jäänud tulu ei saa lugeda hagejate vabatahtliku piimatootmisest loobumise tagajärjeks.

24. Seepärast tuleb läbi vaadata nõukogu ja komisjoni väide, et siseriiklike asutuste poolse hagejatele kvootide määramisest keeldumise eest ei saa vastutada ühenduse institutsioonid, kuna kõnealuste normide kohaselt oleksid nad saanud neile mitmel erineval alusel kvoodi määrata.

25. See on sisuliselt sama vastuväide, mille kostjateks olevad institutsioonid esitasid hagide vastuvõetavusega seoses. Seepärast tuleb see tagasi lükata samadel põhjustel, millele osutati vastuvõetavuse kontrollimisel (9. punkt).

26. Ühenduse poolt heastamisele kuuluva kahju osas tuleb – juhul kui teistsugust hinnangut võimaldavad konkreetset asjaolud puuduvad – võtta arvesse saamata jäänud tulu, mille väljaarvutamiseks tuleb sellest tulust, mille hagejad oleksid sündmuste tavapärase käigu korral saanud piimatarnetest, mille nad teinud oleksid teinud, kui nad oleksid ajavahemikuks 1. aprillist 1984 (määruse (EMÜ) nr 857/84 jõustumiskuupäev) kuni 29. märtsini 1989 (määruse (EMÜ) nr 764/89 jõustumiskuupäev) saanud kvoodi, millele neil oli õigus, lahutada tulu, mille nad kõnealusel ajavahemikul kvoodi puudumise tingimustes tegelikult piimatarnetest said, ning tulu, mille nad sellel ajavahemikul said või oleksid võinud saada võimalikest asendustegevustest.

27. Nimetatud arvutusviisi tuleb siiski mitmeti täpsustada.

28. Esiteks, juhul kui hagejad võrdlusaasta jooksul piima ei tarninud, tuleb kvootide osas, millele hagejatel oli kõnealusel ajavahemikul õigus, võtta arvesse piimakogust, mille nad tarnisid oma turustamatajätmise perioodile eelnenud esinduslikul perioodil, nagu näiteks turustamatajätmise lisatasu arvutamiseks kasutatavat kogust.

29. Viimatinimetatud kogust tuleb analoogselt määruse (EMÜ) nr 857/84 artikli 2 lõikega 1 suurendada 1% võrra, tagamaks, et hagejatele ei kehtestata erilisi piiranguid võrreldes tootjatega, kelle võrdluskogused määrati kindlaks nimetatud määruse artikli 2 alusel. Selliselt saadud kogust tuleb aga vähendada vastavalt artikli 2 alla kuuluvatele tootjatele kohaldatavale määrale, et vältida hagejatele selle tootjate kategooriaga võrreldes põhjendamatu soodustuse andmist.

30. Tuleb märkida, et esindusliku vähendamise kindlaksmääramisel ei saa arvesse võtta määruse (EMÜ) nr 857/84 artikli 2 lõikes 2 nimetatud protsendimäära. Selle põhjuseks on asjaolu, et kõnealune protsendimäär on ette nähtud kindla suurusega eelise tasakaalustamiseks, mis tuleneb 1982.–1983. aastate üldisest tootlikkuse kasvust neis liikmesriikides, kes kehtestasid võrdlusaastaks 1982. või 1983. kalendriaasta, mitte aga 1981. kalendriaasta. Kui hagejatele kohaldataks seda protsendimäära, võrduks see neile eripiirangu kehtestamisega, kuna neile kehtestatavad kvoodid tuleb kindlaks määrata enne 1982. aastat tehtud piimatarnete alusel.

31. Lisaks tuleb märkida, et kui ühenduse sätetega, näiteks nõukogu 16. märtsi 1987. aasta määrusega (EMÜ) nr 775/87, millega ajutiselt tühistatakse osa piima- ja piimatooteturu ühist korraldust käsitleva määruse (EMÜ) nr 804/68 artikli 5c lõikes 1 osutatud kvootidest (EÜT

1987, L 78, lk 5), nähakse ette hüvitise maksmine määruse (EMÜ) nr 857/84 artiklis 2 nimetatud tootjatele määratud kvootide teatavate vähenduste või nende kvootide ajutise tühistamise kindlasummaliseks hüvitamiseks, siis tuleb esindusliku vähenduse määra kindlakstegemisel seda hüvitist arvesse võtta.

32. Selle tulu arvutamiseks, mida hagejad oleksid saanud sündmuste tavapärase käigu puhul, kui nad oleksid tarninud piima vastavalt kvootidele, millele neil oli õigus, tuleb aluseks võtta iga hageja põllumajandusettevõttega sarnase põllumajandusettevõtte kasumlikkus, kusjuures arvesse võib võtta väiksemat kasumlikkust, mis on sellistele põllumajandusettevõtetele üldjuhul omane piimatootmise käivitamise etapil.

33. Asendustegevusest saadud võimaliku tulu osas, mis tuleb eespool nimetatud hüpoteetilisest tulust maha arvata, tuleb arvesse võtta mitte üksnes hagejate tegelikku asendustegevusest saadud tulu, vaid ka tulu, mida nad kõnealuse tegevuse korral oleksid võinud mõistlikult saada. Selle järelduse aluseks on liikmesriikide õigussüsteemide ühine aluspõhimõte, et kahjustatud isik peab piisava hoolega oma kahju piirama, kuna on olemas oht, et ta peab kahju ise kandma. Hagejatele kõnealusest asendustegevusest tulenenud võimaliku tegevuskahjumi eest ei vastuta ühendus, kuna see kahjum ei ole tingitud ühenduse normide mõjust.

34. Sellest tuleneb, et ühenduse poolt maksmisele kuuluv hüvitis peab vastama tema poolt tekitatud kahjule. Seepärast tuleb tagasi lükata kostjateks olevate institutsioonide väide, et hüvitis tuleks arvutada hagejatele makstud turustamatajätmise lisatasu summa alusel. Sellega seoses tuleb märkida, et kõnealune lisatasu on tasu turustamatajätmise kohustuse täitmise eest ning sel ei ole mingit seost kahjuga, mille hagejatele põhjustas hiljem vastu võetud lisamaksu käsitlevate normide kohaldamine.

c) Intress

35. Nagu Euroopa Kohus on korduvalt märkinud, tuleb maksmisele kuuluva hüvitise summalt arvestada intressi alates kahju hüvitamiseks kohustava kohtuotsuse kuupäevast. Kohane on rakendada intressi 8% aastas, juhul kui hagides ei nõuta madalamat intressimäära.

36. Sellest tulenevalt tuleb kohtuasja C-104/89 puhul rakendada intressimäära 8% aastas ning kohtuasja C-37/90 puhul intressimäära 7% aastas, nagu hakis nõutakse.

d) Hüvitiste summad

37. Euroopa Kohus leiab, et kohtuasja toimikus sisalduvaid andmeid silmas pidades ei ole tal praegusel menetlusetapil võimalik otsustada hüvitisest summade üle, mille ühendus peab igale hagejale maksuma.

38. Seepärast, juhul kui Euroopa Kohus ei otsusta hiljem teisiti, tuleks paluda pooltel need summad eespool toodud kaalutlustest lähtudes kokku leppida ning teatada kokkulepitud

kahjusummad Euroopa Kohtule 12 kuu jooksul või, kui kokkuleppele ei jõuta, esitada sama tähtaja jooksul oma seisukohad koos vastavate arvandmetega.

Kohtukulud

39. Kohtukulude kandmine tuleb otsustada edaspidi.

Esitatud põhjendustest lähtudes,

EUROOPA KOHUS

otsustab:

1. Kostjad peavad hüvitama hagejatele kahju, mille neile põhjustas nõukogu 31. märtsi 1984. aasta määruse (EMÜ) nr 857/84 kohaldamine, nagu seda on täiendatud komisjoni 16. mai 1984. aasta määrusega (EMÜ) nr 1371/84, kuivõrd nende määrustega ei nähtud ette kvoodi määramist ettevõtjatele, kes nõukogu 17. mai 1977. aasta määruses (EMÜ) nr 1078/77 sätestatud kohustust täites ei tarninud asjaomase liikmesriigi poolt kehtestatud võrdlusaastal piima.

2. Alates käesoleva kohtuotsuse kuulutamise kuupäevast kohaldatakse maksmisele kuuluvatele hüvitis summadele kohtuasja C-104/89 puhul intressimäära 8% ning kohtuasja C-37/90 puhul 7% aastas.

3. Muus osas jätta hagid rahuldamata.

4. Pooled peavad 12 kuu jooksul alates käesoleva kohtuotsuse kuulutamise kuupäevast Euroopa Kohtule teatama maksmisele kuuluvad hüvitis summad, milles nad on kokku leppinud.

5. Kui kokkuleppele ei jõuta, peavad pooled sama tähtaja jooksul esitama oma seisukohad koos arvandmetega.

6. Kohtukulude kandmine otsustatakse edaspidi.

Due

Joliet

Schockweiler

Grévisse

Kapteyn

Mancini

Kakouris

Moitinho de Almeida

Rodríguez Iglesias

Díez de Velasco

Zuleeg

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 19. mail 1992 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

J.-G. Giraud

O. Due